

тема:

Українсько-німецький форум адвокатів

с. 3

Огляд рішень РАУ від 23 квітня 2016 року

с. 6

Огляд справ щодо іноземних країн, розглянутих ЄСПЛ протягом лютого 2016 року

с. 33

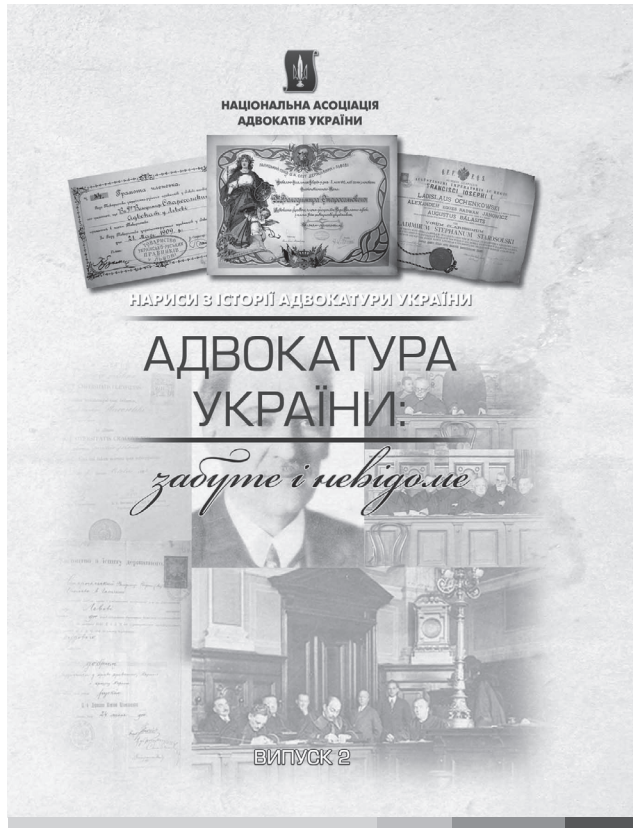
Адвокатура України: забуте та невідоме

с. 57

АДВОКАТУРА УКРАЇНИ: ЗАБУТЕ І НЕВІДОМЕ

Ірина Василик, керівник Центру досліджень адвокатури і права НААУ,
керівник Проекту «Історія адвокатури України», к. і. н., доцент

Вийшов друком другий том нарисів з історії адвокатури України, який підготував Центр досліджень адвокатури і права Національної асоціації адвокатів України. У книзі в історичній ретроспективі проаналізовано організацію та функціонування адвокатури на українських землях; вперше опубліковано фрагменти оригіналів судових справ XVI ст.; показано сторінки історії адвокатури окремих регіонів; висвітлено професійну, громадсько-політичну та культурно-освітню діяльність низки адвокатів, які зробили вагомий внесок в історію України в цілому та в історію адвокатури зокрема; повернуто із забуття низку репресованих адвокатів та адвокатів — захисників дисидентів; відкрито імена адвокатів, які брали участь у військових об'єднаннях.

а саме учасників Проекту «Історія адвокатури України». Автором ідеї даного Проекту, який триває з 2011 року, є заступник Голови РАУ, НААУ Валентин Гвоздій.

Авторами даного збірника стали відомі історики, практикуючі адвокати, юристи і аспіранти. Хронологічні межі досліджень охоплюють історичні періоди історії України від Київської Русі й до сьогодення.

У вступному слові Голова РАУ, НААУ **Лідія Ізовітова** підкреслила вагу досліджень історії регіональної адвокатури та персональних здобутків адвокатів. «Відрадно, що у книзі представлені сторінки історії адвокатури окремих регіонів, а також дослідження персоналій адвокатів, їхнього життя та професійної діяльності. Ці біографії яскраво демонструють внесок адвокатів минулих поколінь в українське національне відродження та державне будівництво. Проте розуміємо, що досліджено тільки одиниці прізвищ, багато імен і доль сьогодні несправедливо забуті. Тому такі напрямки наукових пошуків, як історія регіональної адвокатури та адвокатська біографістика, будуть посилені, а їхні нові наукові дослідження — видані у окре-

Дослідження історії адвокатури України є актуальними і на часі, оскільки показують ґенезу становлення на українських землях тих основних принципів адвокатської діяльності, які існують сьогодні. Це, зокрема, формування правил адвокатської етики, видів дисциплінарної відповідальності адвокатів, становлення інститутів стажування і підвищення кваліфікації тощо.

У виданні дослідження поділені на два розділи — загальна історія адвокатури та адвокатська біографістика. Прикметно, що такий напрямок, як адвокатська біографістика, виокремлено як спеціальну галузь, в цьому заслуга Центру досліджень адвокатури і права НААУ,

мих серіях книг Центру досліджень адвокатури і права НААУ», — зазначила Голова НААУ.

Важливо, що автори у своїх дослідженнях повертають із забуття низку прізвищ адвокатів, які були громадсько-політичними та культурно-освітніми діячами, показують їхню фахову діяльність, яка досі була не висвітленою, вперше публікують конкретні судові справи, навіть кількасотрічної давнини, і аналізують участь у них сторони захисту, характеризують стратегію і тактику проведення захисту адвокатами.

Дослідження даного випуску впроваджують у науковий обіг низку нових фактів та документів, містять наукову новизну.

Заступник Голови РАУ, НААУ **Валентин Гвоздій** у передмові до книги наголосив на тому, що українська адвокатура, яка сформована сьогодні як корпорація, увібрала в себе найкращі риси європейської адвокатури — литовської, австрійської, польської, в тому числі і колишньої російської імперської адвокатури, які були надзвичайно професійними, інтелектуальними, відповідальними, сильними. Він зазначив, що «усі впровадження НААУ мають історичну тяглість і традицію. Починаючи від Литовських статутів XVI ст. на території українських земель ми маємо розуміння правил адвокатської етики, дисциплінарної відповідальності адвокатів, у XIX ст. додався інститут стажування і підвищення кваліфікації. Ми повинні відшукувати і популяризувати серед молоді найкращі зразки ораторського мистецтва, захисних промов адвокатів, їхню наукову, публіцистичну спадщину, оскільки це та база, на якій формується нове покоління професійних, небайдужих до професії і долі своєї країни адвокатів. Взірцем для нас повинні стати представники «адвокатської доби» рубежу XIX — XX ст., які свідомо брали на себе відповідальність щодо становлення української державності в часи українських національно-визвольних змагань 1917 — 1919 рр. Беззаперечним зразком формування органів адвокатського самоврядування є історичний досвід першої професійної адвокатської організації міжвоєнного періоду — Союзу Українських Адвокатів, який діяв на території Галичини».

Характеризуючи безпосередньо книгу, зазначимо, що перша частина книги побудована за хронологічним принципом. Давню історію адвокатури у книзі представляють нові наукові праці Андрія Блануци (вперше опубліковані з архівів Любліна і Варшави матеріали судових справ періоду дії II Литовського

статуту, що ілюструють становище інституту адвокатури у 60 — 70-х рр. XVI ст. у Великому князівстві Литовському) та Сергія Кудіна (дослідження генези понять «адвокат» та «адвокатська діяльність» за правовими пам'ятками українських земель та Московської держави XV — XVII ст.).

Дослідниками Проекту «Історія адвокатури України» (Світлою Кагамлик та Андрієм Ханасом) започатковано розробку нового наукового напрямку з історії адвокатури — ролі адвокатів у житті Православної та Католицької Церкви. У книзі авторами представлені сторінки історії так званих «церковних адвокатів» Православної Церкви XVIII ст. і Католицької Церкви у сучасний період та їх функцій, що є беззаперечною науковою новизною в історії адвокатури України.

Історія регіональної адвокатури представлена працями адвокатів Петра Немеша (історія адвокатури Закарпатської України у 1944 — 1946 рр.), Олени Сибільової (на основі матеріалів Харківського обласного архіву розкрито становлення адвокатури Харківщини у найдавніший період її формування і становлення) та аспіранта Юлії Левчук (організація адвокатури в окрузі Київської судової палати за Судовими статутами 1864 року).

Історія галицької адвокатури представлена працями дослідників зі Львова. Так, про умови вступу до адвокатської професії (здобуття вищої освіти, проходження стажування, складання кваліфікаційного іспиту, присяги адвоката та ведення реєстру адвокатів, гонорарна політика адвокатів тощо) у Галичині читач отримає інформацію у розширеному дослідженні Ольги Лазурко. Мар'яна Байдак на основі особових джерел адвокатів Галичини першої чверті XX ст. зробила опис їх професійного та приватного життя. Про службові зловживання у адвокатській практиці в Галичині, дисциплінарне слідство, санкції у справах адвокатів Галичини другої половини XIX — початку XX ст. розповідає праця Анни Вараниці. На основі звітів дисциплінарних комісій Державної прокуратури автор визначила головні типи дисциплінарних порушень адвокатів, проаналізувала дисциплінарну відповідальність за такі порушення та її форми. Володимир Марковський показав діяльність Союзу Українських Адвокатів щодо захисту мовних прав українців Галичини в міжвоєнний період.

Крім того, Проектом «Історія адвокатури України» розпочато розробку досліджень такого напрямку, як

діяльність адвокатів у військових об'єднаннях Галичини (Богдан Луговий), роль адвокатів в УВО-ОУН (Іван Семенюк). Ці дослідження теж містять наукову новизну і дозволяють побачити фахову роботу провідних адвокатів у політичних процесах, а також виявити нові імена в історії української адвокатури міжвоєнного періоду, які досі були замовчувані чи забуті. Ще одна, важка сторінка історії адвокатури — розстріляна і репресована адвокатура сталінським режимом та участь адвокатів у захисті українських дисидентів. Цій тематиці присвячені наукові розвідки Тетяни Шкоди, Ірини Василик та Любові Крупник.

Сучасна сторінка історії адвокатури представлена дослідженням Олександра Дроздова про участь українських адвокатів у справах проти України у Європейському суді з прав людини.

Запропонований нами науковий напрямок «**Адвокатська біографістика**» присвячений професійній, громадсько-політичній та культурно-освітній діяльності окремих адвокатів і становить окрему частину нарисів. До уваги читачів розширені праці про життя і діяльність: харківського адвоката і «батька» української державності Миколи Міхновського (Андрій Бутенко); адвоката і президента УНР в екзилі Степана Витвицького (Ольга Швед); професійну та громадсько-полі-

тичну діяльність братів Михайла та Юлія Брацайків на Закарпатті (Тетяна Безега та Маріан Токар); адвоката і мецената Теофіла Дембицького (Михайло Петрів); адвоката і суддю Бориса Козубського (Ірина Скакальська); адвоката Лідісія Бергмана (Антон Гловацький); адвоката Михайла Дорундяка (Володимир Сохацький); адвоката Михайла Західного (Олена Лугова); найвідоміших українських адвокатів Галичини міжвоєнного періоду у політичних справах — Володимира Старосольського (Юрій Древницький) та Степана Шухевича (Олег Разиграєв); адвоката та міського голову міста Бахмута Лева Флейшера (Віталій Скальський); адвоката і письменника Андрія Чайковського (Наталія Гавдида); адвоката, письменника і благодійника Миколи Карабчевського (Ольга Лянсберг).

Результати наукових досліджень, представлених у виданні, апробовані під час роботи *Всеукраїнського круглого столу «Адвокатура України: історія та сучасність» на пошану адвоката, президента Української Народної Республіки в екзилі Степана Порфировича Витвицького*, який відбувся 24 листопада 2015 року у місті Львові. У книзі введено у науковий обіг неопубліковані і маловідомі матеріали низки українських архівів, а також зарубіжних архівних установ.